

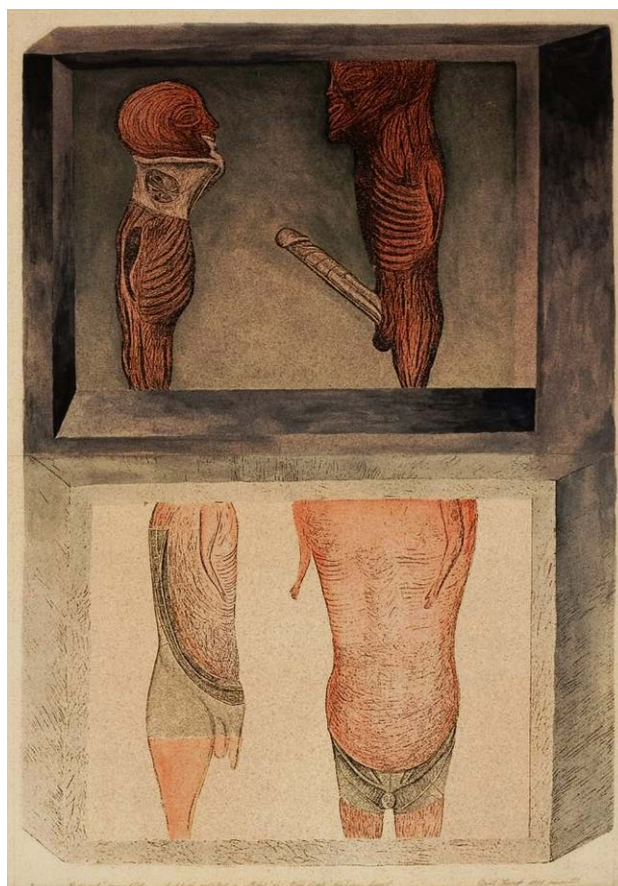
Bármit teszel, úgyis hungarofuturista leszel!

Teoria buffa

A ki nincs velünk, az is velünk van! Ezt mondta egy Orwell *Állatfarm*-adaptációjának tűnő szituációban Grósz Károly, az utolsó állampárti despota főtitkár Amerikában, cowboykalapban, lezabálva magát hamburgerral, miközben zakójáról törölgette a majonézt, oldalán egy hatalmas fejű Miki egér-maszk kaján vigyorával. Kísérteties abszurd. Rákosi és Kádár bugyuta frázisát fejlesztette volna tovább. Aki nincs velünk, az ellenünk van! – mondta Rákosi, majd jóval 56 után a jóságos Kádár elvtárs így finomította: Aki nincs ellenünk, az velünk van! Aki nincs velünk, az is velünk van! – így a hungarofuturista. Grósz elvtárs szállóigéje így terjed tovább. Nem hiszem, hogy egyszerűen lenyúlták az utolsó párttitkár zavarában mondott blódságát, csak véletlen az egybeesés. Ahogyan az általam meghatározott metaarchaizmust is csak – remélhetőleg! – tudatlanságból értelmezik félre, így történetelt az állatfarmi szállóigével is. A hungarofuturizmus nem entitás, nem érlelődő kulturális képződmény, hanem konkrét céllal jött létre. Kiáltványában – a hangoztatott multiverzális nyitottságnak ellentmondva – igencsak fundamentális célja a NER kisajátító nemzetpolitikájának kiforgatása, s ennek aktuális célpontja volt a Trianon-évforduló. A programadás, az ideológiai offenzíva egyirányúsága felülírja a fennen hangoztatott xenofilozófiai stratégiát. A mű jelentése mindig annak megfelelően tárulkozik fel a vizsgálódó szubjektum számára, amilyen preconcepcióval közelíti meg azt. A hungarofuturista mint antinacionalista, aki a „nemzetvallás” dekonstruálásához prédát keresett, nyitottság helyett beleesett az előítéletek csapdájába. A látszólagos heterogenitást elnyomja a politikai redukcionizmus, ezért neveztem az ultradekonstruktivizmust új univerzalizmusnak legutolsó, a metaarchaizmust tárgyaló írásomban. A *Trianon heraldikák* című kiállításom csak a cím általi tematizáltság miatt került a hungarofuturista látótérbe, valójában csak alkalmi eszközként az ideológia elvi megerősítéséhez.

A kiállításához csatolt rövid szöveg heterogén monológ, a meghasadt és megsokszorozódott Alaké, a monolitikus bezártságban mormoló sokaságé. Pszichofiziológiai megfelelői a heraldikai figurák összeilleszthetetlen tépettségükben. A *Corpus Hystericum* és *Maschere Hystericum* után a magányba zárt légző töredezett beszéde, az egybesűrített, közös nemzeti tudattalan fohásza és ködképe

archetipikus panteontöredékként tör a felszínre. A belső monológból kiszól: „Nincs hiány, a fájdalom ideje lejárt, mindez meghaladottá vált, mindez csak Philoktétész sebe, ne vakargasd ilyen hévvel!” Hasonlóan a *Persona Fragmenta* kiállítási katalógus szövegfüzérében: „Magyar – önostorozás, önmegvetés, önhittség és öntömjénezés, ez mind egyszerre, mikor mitikus áldozatnak hiszi önmagát, pedig, pedig saját romboló erejét használva jutott idáig.” Ezt a kiragadott mondatot függetlenül akár politikai propagandához is ki lehet sajátítani. A kicsipegető és konkretizáló szövegértelmező taktika nem esztétikai minősítés, hanem ideológiavezérelt, kontextusból kiemelt jelentésel térítés. A kiállított lények libériaburok-variánsok: antantszijas egyenruha, kényszerzubonyfoszlányok, test- és

GAÁL József: *Prothesis III.*, 1989, akvarell, kollázs, 56×38 cm
A művész jóvoltából

↑
GAÁL József:
Prothesis IV., 1989,
akvarell, kollázs,
38×32 cm
A művész jóvoltából

arcképtörödékek, összeilleszthetetlen identitásprotézisek, fragmentumok, közties állapotok a „társadalmiasított” hisztéria formáiban. Konkrét etnikai sajátosságokkal nem rendelkezhetnek, főleg egydimenziós sémát leleplező nemzetszemlértó programot, „túlazonosulást” követelni. A metaarchaizmus egyik lényeges eleme a tragikus groteszk mint komplex esztétikai keret.

Az ellenkritika ellenhatására a „hungarofuturista térben” (sic!) egy eddig és továbbra is ismeretlen metaarchaizmus került terítékre. A prekoncepciótól, a megelőlegezett sémagyártástól már nem lehet eltérni. A summás vélemény: etnocentrizmus a spirituális tradicionalizmus kövületeivel és muzealizált retromodernizmussal, valami „ősiséggel”, ennyi és nem több. Multiverzális többnézőpontúság helyett a posztkoloniális multikulturalizmus asszimilációs szándékával közelít, ideológiai felügyelettel a nacionalizmus leleplezésére szakosodik. Az ideológián alapuló előítélet akaratlanul elferdíti a látottakat, talán csak mentális zavar, amikor a racionalitás kontrollálja kezd elhatalmasodni. Ahelyett, hogy a metaarchaizmus tragikus, groteszk állapotát átlendítené bizarr, nekrofil paródiába, megkonstruálja az előrevetített nemzetválás-szindrómát a faji rasszizmus belengetésével. A hungarofuturizmus multiverzális stratégiáját az ideológia bekebelezte, saját univerzalizmusa totalitárius, hiedelme szerint minden nemzeti tematikát felügyel, nemcsak a művészet birodalmában, hanem az általa kijelölt térben

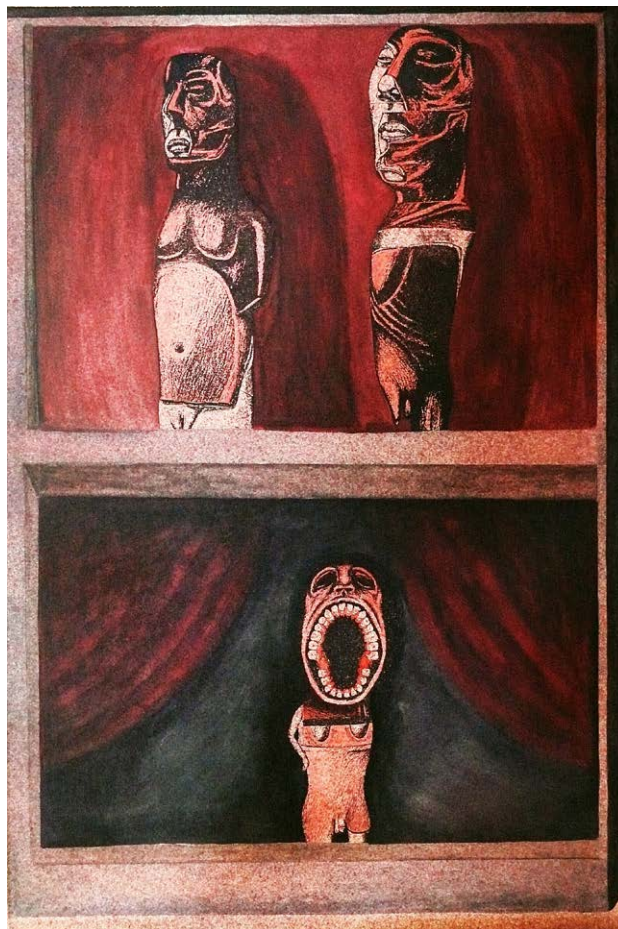
is. Kvázispiritualizmusa mellett valójában a politikai művészet neutralizáló taktikáját alkalmazza, a megértés mellőzésével előre legyártott ideológiai paneleket érvényesít.

Miklós-völgyi Zsolt „válasza” fabula buffa paródiámra¹ sulykoló; az akadémiai retromodernizmus univerzalizmusát ismételve kiderül, hogy a metaarchaizmus fogalmi kereteit nem ismerve kritizál. Ha egy hungarofuturista valamit zavarosnak tart, ezt a zavarosságot multiuniverzális és xenofilozófiai, xenoesztétikai hermeneutikai módszerével le kellene lepleznie. Valami kreált, spirituális ultranacionalizmussal, ősiséggel és tradicionalista akármivel szuggerálva és éreztetve, hogy talán vagy biztosan valami közöm lenne, lehetne „René Guénon, Julius Evola vagy éppen Vlagyimir Putyin tanácsadója, Alekszander Dugin” nézeteihez. A szélsőjobb irányába tolás a szövegben túl áttetsző, viszont a futurista előképek megidézésére kitűnő. Julius Evola futurista festőként kezdte, az akkori radikális formalizmust annyira túlhajtotta, hogy némelyik festményét a posztmodern vagy a posztdigitális absztrakcióhoz is hozzá lehetne igazítani. Marinetti 1914-ben meglátogatta az orosz futuristákat, Majakovszkijt becsülte, mert a bolsevizmust is futuristává akarta alakítani. A bolsevizmust és a fasizmust mindig egy hajszál választotta el, a keleti futuristák is inkább ázsiaiként lettek rasszisták, nem oroszokként. David Burljuk, aki az orosz futurista szkíták ősi földjén, a Dnyeper vidékén lakott, ennek hatására tette mitikus őssökké a szíriuszi szkítákat, így a

túlazonosuló hungarofuturista elfogadhatná spirituális közös ősnak. Larionov, a fényfuturista és felesége Burljuk hatására Goncsarova a szkíta bálványok inspirálta ósaszonyokat elegyítette az orosz folklorizmus népi tarkaságával. A nacionalizmus és internacionalizmus ketőssége minden futurizmus lényege. A szlavofil eszméket az orosz futuristák gondolták tovább, így találkozik a pánszláv futurizmus Putyin tanácsadójával. Jelenleg nagyon fontosakká váltak az etnofuturizmusok típusai, az emancipációs folyamat közben viszont újratermelődnek a különböző nacionalizmusok. Az anarchofuturizmus és az anarcho-transzhumanizmus egybevetülése nem átfolyásos fertőződés, hanem mozgalmi azonosság. Hozzá lehet párosítani a digitalizmus által kifejlődött infoanarchizmust, amelyre jellemző a megfertőzött információk túlszaporítása, legjobb táptalaja az elbizonytalanított, polarizált halmaz, a multiverzálisnak hitt szétszórtság, az elkülönült, heterogén kaotikusság. A posztanarchizmus már nem cselekvő, hanem passzív képzelő fantáziáláson alapszik, fikciók által modellezi az elképzelt jövőt. Ehhez kapcsolódik a prekonfiguratív politikai futurizmus anarchokommunisztikus módszereivel. Az aktuális aktivista vagy inkább pszeudoaktív politikai művészet ezt a prekonfiguratív attitűdöt követi radikális elgondolás nélkül, spekulatív játékossággal.

A metaarchaizmus sematizáló meghatározása mindkét vitairatban azonosul a modernista vagy retromodern szempontú ősiséggel, pedig ilyen összefüggésben a metaarchaizmusról nem írtam. A wayang világával összekapcsolva a *Hagyomány és átváltozás* című kiállításomhoz írt, a katalógusban szereplő írásomban a polinéz, a hindu, a buddhista és a muszlim kulturális láncolat összefüggésében egy kulturális szövetérendszerben vázoltam a transzkulturális összefüggések törvényszerűségét (Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, 2013). Az „ősiség” pejoratív jelzőjével óvatosan kell bánni, mert jelenleg az antropocén bomlasztására a poszthumanizmus öko-feminista kinövése a már alakuló újmatriarchizmus, amely a prehistorikus mágia animista képzeteiből akar építkezni. A poszthumán fokozatosan rácsatlakozik a prehumán fantazmagóriákra, a xenomitológia alig különbözik az archetipikus vagy szinkretikus mitoszfeldfogásoktól. Az antropocén narratíva ötvöződésében a prehistorikus természetbe ágyazottság vágya bontakozik ki ideaként, pontosabban a nyugati romantika panteista dominanciája újabb hatalmi hódítást vetít a jövőbe. Az ökológiai rehabilitáció robotikafuturizmusa mellett megjelent a közösségek archaikus formáinak felidézése, az animista természetbe olvadás által a régi mitikus tudat visszaszerzése, a megszemélyesített áldozat kiengesztelő és feltámasztó kvázi mágijája. Az etnofuturista variánsok is a prehistorikus kezdetekhez nyúlnak vissza, veszélyük, hogy óhatatlanul különböző rasszizmusokat termelnek ki magukból.

A protézismetafora 1983 óta különböző kontextusban szerepel munkáimban és írásaiban, de nem kell bizonygatnom, hogy az egyik sarokpontja a poszthumanista elgondolásoknak is. A *Transhuman Fetish* és a *Posthuman Idol* című munkáimmal groteszk szférába helyezve „dekonstruáltam” a jelenlegi kvázi multiverzalista konstrukciókat. Mivel a metaarchaizmussal kapcsolatos írásaim elolvasása nélkül nem lehet tartalmi vitát folytatni, ezt most csak egy vázlatos magyarázó szöveggel jellemzem. A 2018-as, *Vezeklések kora* című műcsarnoki kiállítás

GAÁL József: *Dobozszínház a protézissorozatból*, 1989, akvarell, kollázs, 56×38 cm
A művész jóvoltából

←

katalógusához a hipotézis első, komolyabb kibontására szánt írást csatoltam. A metaarchaizmusnak nincs hódító, bekebelező és kisajátító stratégiája, mert személyességen alapuló, önmeghatározó, önreflektív rendszer, amely szelektáló, inkább befogadó. Nyitott transzkulturalizmusa miatt a létrejövő szintézis nem a domináns centrumhoz való alárendelő kapcsolódás, ezért a nyugati modernizmuskultúrákat sematizáló formalizmusával szembeni stratégiaként is értelmezhető. A protézismetaforának van kritikus, másrészt dinamizáltsága miatt az alkotói tudat működését kifejező szerepe is. Akár autoarchaizmusnak is lehet nevezni a metaarchaizmust, mert önépítő szerepe van, összeforrvá létezhet a munkáim tükrében. Alkotói stratégia, keretbe foglalása egyben elhatárolódásokat is generál. Ezért elsősorban alkotásfilozófia, amely időben és térben transzkulturálisnak, holisztikusnak is nevezhető, fluktuáló kölcsönviszony, dinamikus ökomenikus egyensúlyként is lehet értelmezni. A szimbiózis és az ökomenikus harmónia is átmeneti állapot, transzgresszív inszeminációk és disszeminációk láncolata, de a protézismetaforát nem szeretném medikális irányba terelni. Nem létezik megőrző statikusság, csak a megtermékenyítő disszonanciákból létrehozható fluktuációs egyensúly vagy éppen új teret nyitó ingadozás. Bizonytalanságai, lebegései, vibrálásai alkotó energiák, átfordítva: az alkotások ideális esetben a transzkulturális áthatások által szintézissé állhatnak össze. Az univerzális vagy multiverzális viszony dualitása elkülöníthetően nem létezik, valójában az áthatásokból létrejött összhatásról, majd az összhatások áthatásainak ciklikus láncolatáról van szó. Ahogyan a tudat mozgása sem elkülönítő heterogenitás, úgy alkotáslélektani szempontból a multiverzális és az univerzális egymásból kibontakozó, egymásba olvadó, fluktuáló egység.

1 Miklósvölgyi Zsolt: Megjegyzések egy újabb hungaronauta orbitális repüléséről. Válasz Gaál József cikkére, *Új Művészet*, 2021/6. 50-51.